

STIRPIVM HISTORIÆ

PEMPTADIS SEXTÆ

LIBER QVARTVS,

DE ARBORIBVS SILVESTREBVS.

PRÆFATIO.

Quæ sint siluestres nobis Arborea, in præcedentis libri præfatione dictum est, nempe quarum fructus homini edendo non sunt: quæ verè siluestres ac ἀγέλι, magna siquidem ex parte in siluis, aut aliis locis agrestibus proueniunt; neq; etiam cultura sic mitescunt, ut fructus esui idonei reddantur.

DE QVERCV. CAPVT I.

Quercus.

Quercus humilis.

GLANDIFERARVM arborum, quas Græci δρύες appellant, complura sunt genera: eius tamen quæ communiter δρύς, à Latinis Quercus, duo sunt: ἡμερῆς videlicet, quæ ἡμερῆς, & ἀγέλι, quam Robur appellant: nam reliquæ δρύες propria nomina obtinent. veluti σφίνος, σέλλος, αἰγίλαψ, πλατύφυλλος, ἀλίφλοιος, quibus quandoque & φῆρος siue Fagus & ὄξυα annumerantur.

Hæmæris Quercus Robore siue αγρέλι Quercu sæpè humilior est, caudice tamen crassissimo, eo autem nec recto nec læui, sed detorto, multis ramis aliisque comoso. materies huic robusta, verùm infirmior quàm Fago; tractatu ad omnia opera quàm Roboris facilius; Glaus omnium maxima, & dulcis.

Siluestris Quercus non rarè in permagnam altitudinem assurgit, frequenter ingentium ramorum armamentis latissimè patet: caudices eius subinde admodum crassi, ambitu duas aut tres orgyas patentes: ramos amplissimos fundit, in plurimas alas diuisos: folia læuia sunt, durius-

duriuscula, lata, oblonga, ambitu sinuosa, superna parte virétiora: Glandes oblongæ quidem, sed breuiores quàm Hemeridis; singulæ suis inhærent calycibus, foris asperiusculis, & membranaceo cortice conteguntur: interior nucleus ex duabus partibus componitur, veluti Fafelorum Eruiilorum quæ fructus, & Amygdala. Cortex nouellarum, ac veluti fruticantium, læuis, glaber, ad coria densanda utilis: veterum verò asper, crassus, durus & rimosus: interior ligni materies sufflaura, dura, ac solida, & quò vetustior, hoc quoque durior, exterior cortici proxima candida, facillè cariem sentit, præsertim si tempore non idoneo cæsa arbor fuerit, radices & latè fundit Quercus, & partim in altum demittit, quibus firmiter inhæret.

Vix vllum solum Quercus respuit, nam & arido sterili quæ prouenit, lætior tamen solo melius proficit: in collibus & montosis gignitur: ad plana etiam descendit. passim per Europæ prouincias obuia est Quercus, præsertim Robur: Hemeris siquidem nõ ita vulgaris est.

Siluestris autem in quibusdam regionibus altior, in aliis humilior euadit: nam in plerisque Hispaniæ prouinciis ad tantam, vt Clusius refert, altitudinem haud excrescit, quantam vel in Germania, vel in Belgio: ad eò verò & humilem Quercum quamdam haud procul Vlixipone à se repertam refert, vt pedem altitudine vix superet, quæ tamen & Glandem fert Roboris similem, sed calyci foris læuiori insidentem, quæ gustu admodum amara.

Folia Quercubus vt plurimum sub Autumni finem desfluunt: quibusdam tota hieme, sed arida permanent, donec à nouis superuenientibus deturbentur, quod sub finem Aprilis in Germania accidit.

In agro Thurio quamdam Quercum Theophrastus esse inquit, quæ numquam folia demittit, & non cum aliis, sed post exortum Caniculæ germinat.

Glandes Autumno maturæ è calycibus decidunt, & non multò post ipsi calyces.

Cædendæ sunt Quercus ad ædificia vtilis futuræ Decembri aut Ianuario mense, & decrescente quidem Lunæ lumine. Si etenim incrementum Luna capiente succidatur Quercus, ligni materies citò cariosa fit, præsertim candida.

Quercus Græcis δρῦς, vt diximus, appellatur.

Quæ Glandem dulciorem & maiorem profert, ἡμερος est, quæ & ἡμελις nominatur: Latine Placida, vt Gaza vertit: potest satiuæ & vrbana, aut etiam culta dici: nonnulli μίδιος quoque vocant: Macedones ἐτυμόδρυν aut ἐτυμόδρυν, quasi dicas Veriquercum, interprete Gaza, aut verè Quercum.

Alteræ δρῦς ἀγρία: Latinis Robur dicitur & siluestris Quercus: vulgò Quercus: Italis Quercia: Hispanis Roble, aut Roure: Gallis Chesne: Germanis Eychenbaum: Belgis Eychenboom: Anglis Oite tree: Bohemis Dub.

Fructus Græcis βάλανος: Latinis Glans; Germanis Eychel: Belgis Eckel: Hispanis Bellotas: Italis Chiande: Bohemis Stalud appellatur. Sunt tamen & aliæ βάλανοι, sed quæ non simpliciter, verum cum adiectione alterius vocis proferuntur: vt, Διὸς βάλανος, & Σαρδάνια βάλανος, Castanæ fructus: φοινικοβάλανος, Palmæ fructus.

Cauum cui Glans inhæret, Græcis ὀμφακίς appellatur, Paulo Ægineta lib. III. cap. XLII. ὀμφακίς, inquit, ἐστὶ τὸ κοῖλον ὅθεν ἐκπέφυκεν ἡ τῆς δρῦος βάλανος: hoc est, Omphacis est cauum ex quo Glans quercina enascitur, Latinis Calyx Glandis: Officinis Cupula Glandis.

Quercus autem folia, cortices, Glandium calyces, Glandes quæ ipsæ vim habent valide adstringentem cum resiccandi tertio ordine potentia & nonnulla refrigeratione. Præstat autem reliquis (vt Galenus ait) membrana quæ cortici caudicis subest, & quæ fructus carnem conueltit. Ad fluxum muliebrem, superfluentes menses, sanguinis expuitiones, ventris quæ fluores vtilia & commoda habentur: datur decoctum horum aut aridorum puluis: miscetur & pellis.

Glandes, si edantur, ægrè concoquuntur, alimenti homini quidem nihil, nisi fortassis crassum, crudum, & frigidum conferunt: sues his pinguescunt, & duram solidam quæ carnem colligunt.

De Galla, & pilula Quercus. CAP. II.

MULTA præter Glandem proferre Quercum Theophrastus annotauit, quorum non omnia, sed præcipuè nota, ac in vsum recepta, nobis describenda: vt sunt Galla, Pilula, & Viscum.

Gallas autem ferunt singula glandiferarum genera, sed Hemeris & Robur Medicinæ vtilem, & ad coria densanda accommodam.

Duplex autem Dioscoridi & Galeno Galla est: vna paruula, solida, non perforata: altera maior, flauescens, foraminosa, & interiore parte laxior, vtraque rotunda, & pilulæ formam refert: & quædam exteriori superficie læuis, in aliis tubercula quædam exigua eminent.

Similis forma Gallæ est, quæ foliis absque pediculo quoque inhæret ac insidet, pilula siue sphaerula

Galla maior.

Galla minor.

sphærula dilutè virens, laxa, & aquosa, in cuius medio subinde aut musca aut vermiculus re- ^{Pilula}
peritur: quæ in calidis regionibus, in modum lævis parvæ Gallæ quandoque indurescit, vt ^{Quercus.}
Theophrastus ait.

In ramulis tenuibus absque pediculo vt plurimum gignuntur Gallæ, quandoque, sed rarò, ab extremis virgulis dependent.

Apud Italos, Hispanos, atque Bohemos frequenter reperiuntur: in vtraque Germania raræ aut nullæ nascuntur; sed pilulæ in foliis in his regionibus facis frequentes.

Nascitur, inquit Plinius, Galla Sole de Geminis exeunte, erumpens noctu semper vniuersa.

Galla autem Græcis κηκίς dicitur: Latinis, vt diximus, Galla: nomen Officinæ & Itali retinent: Germanis Gallapffel: Belgis Galnoten: Hispanis Agalla, Galha, & Bugalha: Gallis Noix de Galle: Bohemis Dubova kultura / Gallies.

Prior, quæ minor Græcis ὀμφακίς dicitur, non quòd immatura, sed acerba, admodum sit, Omphacij siue succi immaturæ vix instar. Differt ab hac Galla ὀμφακίς, quæ est, vt supra scripsimus, cauum Glandem continens.

Maiorem Galenus à rusticis appellari refert οἰνοκηκίδα, quasi vini Gallam: nonnulli legunt ὀνοκηκίδα, hoc est, asininam Gallam.

Theophrastus quoque duarum Gallarum meminit: vnam paruulam esse ait: alteram πικρόδη καὶ μαλαίαν, hoc est, piceam (alij resinofam) & nigram: Plinius nigram lib. xvi. capite VII. tradit diutius virere & crescere, vt interdum Mali compleat magnitudinem.

Quæ in foliis natum reperitur, σφαιρίον τῆς δρύος appellatur: Latine Pilula Quercus: plerique Gallam viridem, aut mollem Gallam: Germani Eychapffel: Brabanti Ercuen appel.

At Galla Omphacitis, auctore Galeno, tertij in desiccandi, secundi in refrigerando est ordinis: admodum acerbum est medicamentum: partes languidas & laxas constringit contrahitque, veluti in carne excrescentias: fluxiones repercutit, ac resiccat strenuè ipsis resistens, præsertim ad gingiuas, tonsillas, aut vicinas oris partes decumbentes.

Alterà Galla desiccata & adstringit quoque, sed tantò minùs, quanto acerbæ qualitatis minùs est particeps. Decocta, trita, & cataplasmatibus modo ad sedis inflammationem & proci-dentiam vtiliter imponitur. Decoquitur in aqua, si modica adstrictione opus: in vino verò, præsertim acerbò, si vehementiore.

Denique

Denique Gallæ combustæ, sanguinis reprimendi facultatem acquirunt, suntque iis quæ ignem expertæ non fuerint, tum subtiliorum partium, tum maiore desiccandi potestate: carbonibus autem imponere ipsas oportet vsque dum vndeque candeat: aceto & vino deinde extinguendæ.

Profunt verò Gallæ dysentericis & cœliacis cū vino aut aqua & impositæ & assumptæ, vel obsoniis additæ. In summa his vtendum ad resiccanda & adstringēda, quæ his opus habent.

Pilulæ quæ in foliis reperiuntur ad Gallarum facultatem accedunt, sed tamen ipsis multò infirmiores ac minis efficaces.

De Visco.

CAP. III.

Viscum.

CVBITI altitudinem Viscum non excedit, in latitudinē verò sese effundit, ramis multis, geniculatis, lentis, & lignosis, qui in multas alas diuiduntur, & cortice conuestiuntur dilutè admodum virente. Folia oblonga sunt, duriuscula, Buxi maioris foliis satis similia, attamen paulò longiora, circa genicula, post exiguos flosculos subluteos succedunt baccæ tres aut quatuor cohærentes, candidæ, transparentes, exiguo in medio semine nigro, quibus inest lentus admodum, viscidus, ac tenax succus: radices nullas profert, arborum enim ramis adhæret.

Nascitur autem non modò in Quercu, ac reliquis *Spicis* generibus, verùm & in Pomis, Pyris, Tiliis, Betulis, Salicibus, Mespilis, Coroneis, & aliis: in terra satum non prodit, solius arboris comes est; nec nasci proditur, nisi semine per auis alicuius aluum reddito. Fertur, inquit Athenæus lib. ix. si οὐράς Visci semen comederit, super quacumque arbore ventrem exonerauerit, Viscum nasci.

Oenadem autem Latini interpretes Vinaginem nominant; quæ à nonnullis turdus existimatur, nam hæc Vinearum accola est.

Viscum semper viret, tam hieme quàm æstate: baccæ Autumno perficiuntur, tota hieme restant, esca futuræ nonnullis aibus, vt turdis, merulis, ac palumbis.

Ἰξίς & ἰξία Græcis, Latinis Viscum appellatur: Germanis Mistel: Belgis Marenacien:

Italis *Vischio*: Hispanis *Liga*: Portugallensibus *Visgo*.

Glutinum autem, quod ex baccis Visci conficitur, similiter Viscum & Ixia vocatur. Dicitur verò ἰξία quoque Chamæleon albus, propter Viscum quod iuxta radices eius quandoque reperitur. Chamæleoni quoque nigro hæc vox inter nothas adscripta est. Refertur Ixia quoque lib. vi. à Dioscoride, & à Paulo Ægineta lib. v. inter deleteria & venenosa: quæ autem sit hæc venenosa & maligna Ixia, difficultate & ambiguitate non caret. Multi Chamæleonem nigrum esse volunt: alij glutinum esse, quod ex Visci acinis siue baccis confectum, qui Ixiam à Chamæleone nigro differentem haud temerè existimant.

Paulus siquidem Ægineta in enumeratione simplicium venenorum, lib. v. cap. xxx. Chamæleonis nigri primùm meminit; deinde paulò post Ixiæ. Cùm verò particulatim singula profequitur, de Chamæleone nigro cap. xxxii. de Ixia verò, quæ & Vlophonon, cap. xlvi. agit, & vtrisque multùm differentia symptomata praua ostendit.

Dioscorides verò & ipse lib. vi. in censu simplicium venenosorum, Chamæleonem nigrum priùs, deinde paulò post Ixiam reponit; tamen de sola Ixia particulatim scripserit.

Ostendunt hæc Chamæleonem nigrum ab Ixia, quæ inter venenosa habetur, differre. Iam & Chamæleonem nigrum Viscum ferre, aut ita glutinosam & lentam habere substantiam, vt ἰξία aut Viscum dici debeat aut queat, nusquam legitur.

Proinde Ixia inter venena relata, ex acinis siue baccis Visci glutinum est, quod cùm acre sit, linguæ inflammationem excitare potest, & tenaci ac læta suo substantia interanea ita congluti-

glutinare, simul contrahere ac concludere, vt excrementorum exitus ac descensus impediatur: quæ inter nocumenta Ixiæ referuntur.

Cum acrimonia autem viscum, id est, glutinum ex acinis confectum; calfacit; ex plurima etenim aërea & aquea, paucissima terrestri substantia, auctore Galeno, constat; nam acrimonia in eo amaritudinem superat: humores vehementer ex alto extrahit, nec eos tantum tenues, sed etiam crassiores, eosque diffundit ac digerit. Phymata, ait Dioscorides, parotidas, & alios abscessus cum resina ac pari cera maturat: cum thure vetera vlcera & malignos abscessus mollit: lienem cum calce aut gagate lapide, aut aslo coctum, & impositum minuit: cum Auripigmento aut sandaracha vngues extrahit: mixtum cum calce & vini faece vim suam intendit.

Intrò autem assumptum istud viscum lethale est, & grauissima symptomata adfert: vehemens linguæ cum tumore inflammatio excitatur; mens mouetur; cordis vires, animusque recedunt.

— & ambo

In cavo obstructi conuient ventre meatus

Potus atque cibi . status vbi carcere clausi

Dant strepitum, & circum spatium voluuntur iniquis:

Sic miserè afflictus vix tandem ducere presso

Ore potest animam.

vt in Alexipharmacis Nicander, interprete Gorraeo.

Ligno in Quercu nati visci, pro amuleto aduersus comitalem morbum nonnulli vtuntur, & similiter contra sanguinis vndequaue eruptiones; sed exiguo, imò nullo cum fructu aut successu.

De Ilice coccum ferente, siue minore. CAP. IIII.

Ilex minor coccigera.

TAMETS I Theophrastus vnus tantummodò *κρίνου* siue Ilicis meminerit, duo tamen eius genera posteritas statuit: vnū Coccum ferens, alterum glandiferum tantum. Quod à Dioscoridis sententia haud alienum: Ilicem siquidem glandiferam lib. I. inter *σπύες* refert: alteram verò lib. IIII. sub titulo *κόκκου βαφικῆς* describit.

Coccum autem ferens Ilex quandoque vnico caudice arborefcens attollitur: sæpè fruticans plures à radice caules promit ramosos; circa quos folia oblonga, marginibus crenata, ad singulos angulos aculeata ac spinosa, minora non modò quàm Roboris, sed & quàm Ilicis glandiferæ, ramulis grana absque pediculis adhærent, colore primum albido, per maturitatem verò cineritio, Eruiiæ magnitudine, in quibus exigui vermiculi gignuntur, qui immobiles initio, donec Soli expositi vi caloris prorepant, & aufugere conentur, sed à custodibus qui assident in linteo tantisper concutiuntur, donec exanimentur: glandem (si quando profert) pusillam gignit, calyce spinoso ac echinato inhærentem, gustu amaram. Alta, inquit Theophrastus, radice descendit.

In Gallia Narbonensi, ac eiusdem Prouincia, in Hispaniis quoque Ilex crescit, sed tamen non vbique Coccum gignit, sed iis potissimum quæ ad mediterraneum mare vergunt locis, & quæ Solis ardore torrentur, C. Clutio teste: neque illic perpetuò, sed tantisper quàm humiles frutices sunt; vbi enim adoleuerint & glandem fecerint, Coccum ferre desinunt. idcirco incolæ prægrandiores succidunt, vt iterum noui prodire cauliculi queant, qui Coccum adferant.

Petrus Bellonius in Singularium suorum libris in Palæstina, ac iuxta Lacum qui mare Tyberiadis dicitur, nasci Coccum baphicum refert, & in exiguis quidem arboribus prouenire: item & in Creta insula paruulas esse arbores Coccum ferentes, ex quo indigenæ locupletem prouentum accipiunt, qui cortices à pulpa siue vermiculis separant, atque hanc leui compressu in pilam efformatam, multò plurius quàm inanes exuuias, & veluti relictas granorum vesiculas,

vesiculas,

vesiculas, distrahunt; ad tincturam purpurei coloris, quem vulgò Scarlatum vocant, vtilem.

Méminit & huius Cocci Pausanias lib. x. atq; arborem, quæ hanc producit, haud magnam quoque ostendit, vtpote Rhamni magnitudine; & in Phocide quidem nasci, quæ Macedoniae prouincia est, iuxta Bœotos, haud procul à Parnasso monte.

Gignitur, inquit Plinius, in Galatia, Africa, Pisidia, & Cilicia.

Theophrastus *πεῖνον* arborem esse magnam, & Roboris modo assurgere, & quidem non vbique; sed si locum & solum adipiscatur idoneum, montibus propriam esse, & in planis haud nasci, quorum contrarium recentiorum obseruationes docent.

Ipsò Vere, spirantibus Fauoniis ac imbribus decidentibus, granula exigua circa ramulos, præsertim vbi in alios diuiduntur, apparere incipiunt: Iunio mense ad perfectionem veniunt vnà cum innatis vermiculis, qui calore Solis animati mox auolant, si non studio ac diligentia custodum sæpius concussi interimantur. Arbuscula siue frutex perpetua fronde ac coma viret: Glans serò admodum perficitur, noua veterem occupat: quamobrem biferam quidam existimant, auctore Theophrasto.

Frutici siue paruulæ arbori huic *πεῖνος*, Græcis nomen est: Latinis Ilex: recentiores Ilicem Coccigeram aut Cocciferam appellant: Hispani *Coscoia*: Dioscoridi *κόκκος βαφικὴ* dicitur, sed minus propriè.

Granum autem, quod tingendo est, propriè *κόκκος βαφικὴ*: Latinis Coccus infectoria, aut Coccum infectorium: Plinio etiam Culculium, siue (vt plerique legunt) Quisquiliam dicitur: idem & Scolecion nominari ait, quod in Asia & Africa nascitur, quia celerrimè in vermiculum mutetur: Arabes & Officinæ Chesmes & Kermes nomine agnoscunt. Hallucinantur qui Chesmes ab Infectorio Cocco differens esse opinantur: & circa radices alicuius herbæ veluti Pimpinellæ reperiri ac colligi. Itali Cocci granum, *Grano de tintori*: Hispani *Grana para tannir*, & *Grana de tintoreros*: Germani *Scharlachbeer*: Galli *Vermillon*, & *Graine escarlate*, & *Scarlatum* vocitant.

Glans siue fructus huius à nonnullis, Theophrastus ait, *ἀκλον* dicitur.

Ceterùm Granum tinctorium adstringendæ vim cum nonnulla amaritudine habet, citra acrimoniam ac morsum reficcat. Proinde, inquit Galenus, ad ingentia vulnera conuenit, & ad neruorum læsiones impositum: cum aceto nonnulli, alij cum oxymelite terunt.

Aduersus superfluentes menses à recentioribus commendatur, & exhibetur. Refertur & inter ea quæ cordi profunt, & ipsum corroborare existimantur. Ab hoc celebris illa apud Arabes Medicos compositio Alkermes nomen accepit: quæ ad cordis affectus à multis probatur, tametsi non nisi ad melancholicorum purgationes præcipuè inuenta ac instituta. Id quod lapidis Cyanei, vulgò Lazuli, in abundè magna quantitate additio, euidenter ostendit: nam hic cum facultatem habeat deleteriam, & simul melancholici humoris expurgatricem, cordi per se prodesse nequit: profunt autem reliqua, quæ idcirco admixta, vt cor à Cyanei lapidis iniuria tuerentur, & malitiam ipsius reprimerent.

Commendatur autem hæc compositio ad cordis tremorem, palpitationemque & syncope: aduersus melancholicas affectiones, tristitiamque absque causa euidente: animum recreare & exhilarare fertur.

Aduersus melancholicos affectus, vanas imaginationes, suspiria, tristitias, & mœrores citra manifestam occasionem conuenit quidem, quòd melancholicos & atros humores expurgat. Prodesse & hoc modo cordi potest, & animum hilariorem reddere, auferendo nempe causam quæ molesta est: sed alio modo cor debile aut malè affectum roborare non potest, nisi lapide Cyaneo prætermisso.

Idcirco qui hac compositione aduersus palpitationes, tremoresque cordis, animi defectiones, sed haudquaquam veluti expurgante medicamento vti instituit, prudenter & rectè faciet præmittendo lapidem Cyaneum: nam exiguo pondere aut parua quantitate hic assumptus, expurgare nequit, perturbare interim ventriculum potest, præter quòd acri sua qualitate ac deleteria potentia interna viscera (si frequenter sumatur) plurimum offendat: atque hoc modo plus mali quàm auxiliij conferat.

Deinde non necesse, imò non expediens est, vt in hanc compositionem addatur seta tineta in Chesmes, vt Officinæ loquuntur, nam seta hæc absque Auripigmento & aliis perniciosis additis non tingitur, quorum malignæ qualitates vnà cum colore succis communicantur; si fericum tinctum his incoquatur.

Cocci grana per se sumenda sunt, quæ sola succos tingere abundè poterunt, & suarum virium participes reddere: neque opus quoque est setam crudam vnà cum granis incoquere, vt plerique iudicant; omitti hæc potest, ad cordis enim roborationem nihil facit.

De

Confectio
Alkermes.

Lapis
Cyanei no-
cumenta.

De *Ilice glandifera*, siue maiore. CAP. V.

Ilex maior glandifera.

ILIX maior ad iustæ arboris altitudinem non rarò excrefcit, subinde Pyro magnitudine haud inferior, ramis aliarum glandiferarum more diffunditur: materies firma ac solida. Folia humilis ac tenellæ, per margines, ferè vt prioris, spinosa & aculeata; adultæ verò haudquaquam spinis horrèt, ambitu quidem nonnihil sed minùs quàm Roboris sinuosa, instar foliorum Suberis, sed maiora & latiora, quæ superius virentiora, inferius inalbicant. Glans calyci spinoso inhæret, Quernæ similis, quæ per maturitatem nonnullis locis nigricans est, nucleo intus candido, sapore haud ingrato.

Dependet ex huius ramis subinde tenuis & capillaceus muscus cineritij coloris.

Vestuntur Ilicibus in nonnullis regionibus nemora, colles, loca campestria, aut conualles: compluribus Hispaniæ regnis familiaris. In Narbonensi Gallia ac Prouincia etiam haud infrequens. In Italia quoque nascitur. Glandem verò vno loco maiorem ac grandio rem quàm sit Quercus; alio minorem ac breuiorem profert.

Omni anni tẽpore viret: Glâdes ferò ac tardè perficiuntur: florem racemosum flauescentem se Maio mense conspexisse Clusius scribit.

Græcis est *ωρίνος*: Latinis Ilex: Hispanis *Enzina*: Italis *Elice*: Gallis *Chestne verd*, & *Eoufe*: Allobrogibus *Eulfe*. Fructum Hispani *Bellota* aut *Abillota* nominant. Theophrastus hanc ar-

borem non *ωρίνος* sed *συλλαξ* appellare videtur: vnus siquidem Ilicis tantummodò meminit, coccum videlicet ferentis: altera verò non Ilicem, sed Smilacem ab Arcadibus vocari tradit. Est autem *συλλαξ* vox *πολύσημος* siue multa significans. Inter Legumina est Smilax cognomento hortensis, quæ Dolichus & Phascolus quoque appellatur: Smilax aspera & læuis inter eas quæ sese aliis conuoluunt: Smilax item Dioscoridi est Latinis Taxus dicta.

De Smilace autè Theophrastus sic habet lib. III. Qui Arcadium incolunt, arborem quamdam Smilacem appellant: similis hæc Ilici est: folia eius haud aculeata, sed teneriora & longiora, plurimasque differentias habentia.

De hac Smilace etiam Plinius lib. XVI. cap. VI. Ilicis, inquit, duo genera: ex iis in Italia folio non multum ab Oleis distant, Smilaces à quibusdam Græcis dictæ, in prouinciis Aquifoliz. In quibus verbis pro Oleis, rectius fortassis Suberis aut *φείλλοις* erit reponendum: nam Oleæ folio neque est, neque à quoquam veterum hæc Ilicis species siue Smilax esse traditur: Suber autem, vt diximus, folio refert, quod Græcis *φείλλος*.

Ceterum Ilicis folia refrigerandi ac reprimendi vim, veluti omnium glandiferarum, habent: tusa aut trita tumoribus œdematosi imposita profunt, & imbecilles partes corroborat.

Radici cortex cum aqua coctus vsque dum dissoluatur, nocteque tota impositus, capillos denigrat: prius cimolia terra purgatos, vt Dioscorides ait.

Glandem expeti, edi, ac in forum venalem inferri apud Salmanticenses, ac plerisque aliis Hispaniæ locis C. Clusius refert. Atque de hac Glande scripsisse potuit Plinius lib. XVI. cap. V. his verbis: Quin & hodieque per Hispanias fecundis mentis Glans infertur.

De Phello siue Subere. CAP. VI.

SUBER mediocris magnitudinis arbor est, Ilici similis; caudice tamen crassiore; *δληρό-πλαθος*, siue paucorum ramorum: folia plerumque maiora, latiora, rotundiora, per margines incisa & aculeata, quandoque verò longiora & acuminata. cortex crassus, admodum scaber, & rimosus, sponteque, dehiscens, ac in fragmenta sese separans; quæ nisi tempestiue detrahantur, alteri subnascenti cortici cedunt; qui sublato vetere veluti colore aliquo oblitus insigniter rubet. Glans calice maiore, hispido, aspero, magisque echinato insidet, adstringens, & gustu

a a

& gustu

Smilax:

Plinij lo-
cus suspe-
ctus.

Phellos siue Suber.

& gustu multò quàm Iigna in-
gratior: vno loco maior, alte-
ro minor.

Nascitur in Aquitaniæ tractu
Pyrenæis montibus vicino: est
verò & in Hispaniæ regnis fre-
quens, ab Aquitanico nonni-
hil differens, vt C. Clusius tra-
dit: gignitur & in Italia, ac in
agro quidem Pisano folio lon-
giore ac acuminatiore; in Ro-
mano verò solo, latiore, & per
margines serrato ac asperiore,
Matthiolo teste.

Perpetua fronde in Hispania
ac Italia viret: circa Pyrenæos
montes foliis hiberno tempo-
re exuitur. Quod & de *φελλῶ*
Theophrastus scribit: *Γίνεται*
μὲν ἐν Πυρρηνίᾳ ὀκν ἀείφουλλον. id
est: Nascitur quidē in Pyrrhe-
ne folio haud perpetuò virente.

φελλῶς Græcis: Latinis Suber
dicitur: Gallis *Liege*: Italis *Su-
guro*: eadem & cortici apud hos
nomina: Hispani arborem *Al-
cornoque*: corticem verò *Corcha*
de Alcornoque vocant: vnde
Belgis *Coxta* dicitur, qui tamen
& ipsum *Ulothout* appellant.

Euidenter autem cortex iste

cum adstrictione resiccatur: tritus & cum aqua sumptus sanguinem vnde quaque fluentem re-
primit. Suber ex vinorum cadis, inquit Paulus, combustum, cinerem reddit siccando vehe-
mentissimum, qui medicinis ad dysenterias inscriptis admiscetur.

Est deinde ad multa Suber vtile. Vfus eius, inquit Plinius, ancoralibus maximè nauium,
piscantium huc tragulis, & cadorum obturamentis, prætereà in hiberno feminarum calcea-
tu. Qui ætate adhuc nostra vsus perdurat; nam piscatores corticem hunc, reticulorum alis,
ne sidant, appendunt: & sutores soleas aduersus frigora hoc muniunt.

De Phellodry ex Theophrasto. CAP. VII.

INTER glandiferas arbores reponitur & Phellodrys dicta: hæc media quædam inter Ili-
cem & Robur apparet: materies eius mollior ac solutior quàm Ilicis, fuluio verò quàm
Quercus: fructum minorem quàm Ilex habet, minimis Glandibus similem, & dulciorem
quidem quàm Ilicis, amariorem verò quàm Quercus.

In Arcadia nascitur, & si Matthiolo credimus, in agro Senensi, & Comitatu S. Floræ
apud Italos.

Ex siluestribus perpetuò virentibus & hæc est.

φελλόδρυ Arcades, inquit Theophrastus, appellant, & *θῆλυον φρίνον*, id est, Ilicem feminam
esse existimant: ideoque vbi Ilex non prouenit, hac ad plaustra familiaque vtuntur opera: La-
cedæmonij verò, Elij, & Dore *ἀγρίαν*, id est, siluestrem (nempe Ilicem) nominant: nonnulli
non *ἀγρίαν*, sed *ἀερίαν* legunt: (est autem Aria siluestris quoque arbor, perpetuò virens.)
Itali, Matthiolo auctore, Phellodryn *Cerro sugaro* vocant, quasi Cerri Suberem: dicitur
autem *φελλόδρυς*, quasi Suberi Quercus. Plinius eandem cum Subere esse existimare videtur,
verba quæ de Phellodry Theophrastus habet ad *φέλλον* transferens, lib. XVI. cap. VIII. his
verbis: Sunt & qui feminam Ilicem vocent: atque vbi non nascitur Ilex, pro ea Subere vtan-
tur, in carpentariis præcipuè fabricis, vt circa Elin & Lacedæmonem.

Glans huius *ἀκυλον* ἢ *ἀκυλος* etiam dicitur. Appellant, inquit Theophrastus, Ilicis & huius
fructum *ἀκυλον*.

De facultatibus ex veteribus quod adferamus non occurrit.

ἕστια.

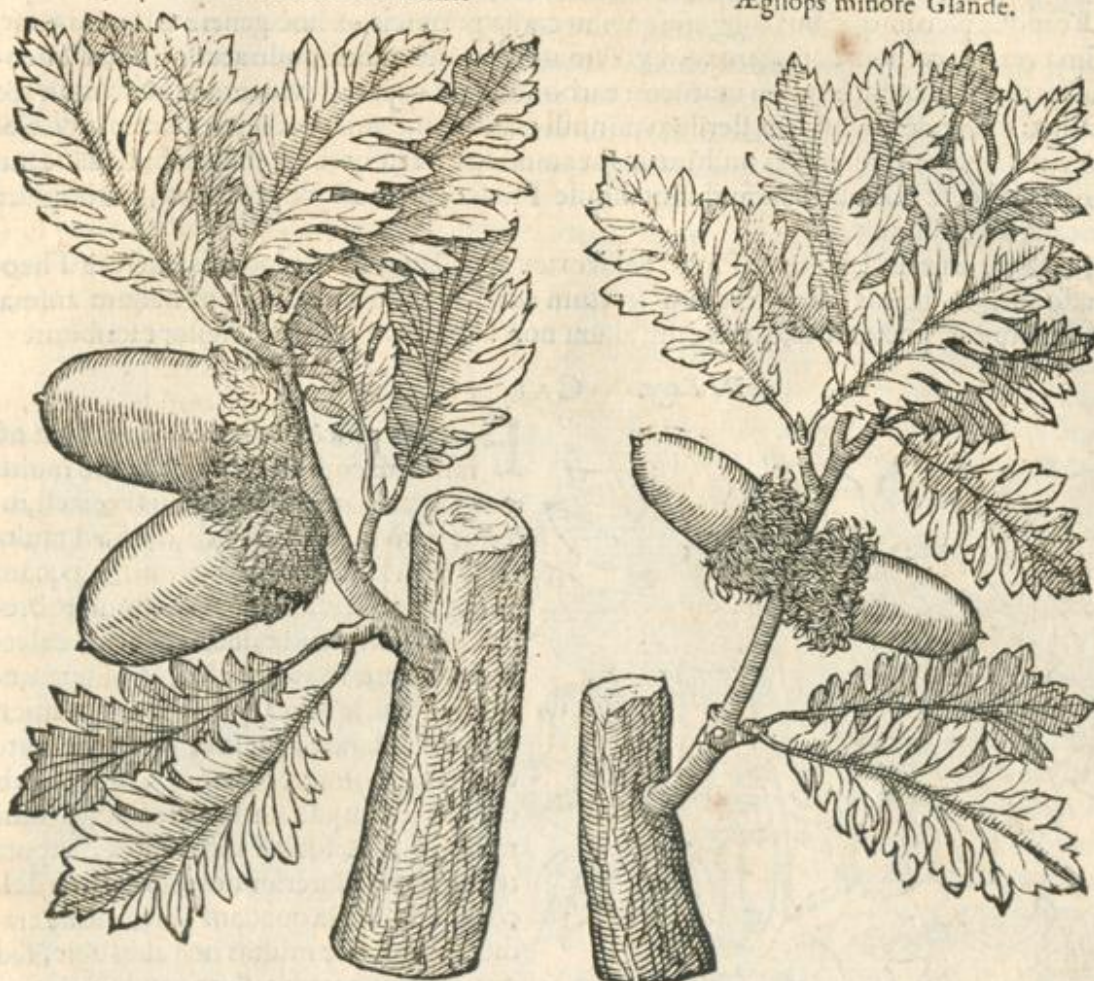
De

De *Aegilope*, ex *Plinio* & alijs.

CAP. VIII.

Aegilops siue *Cerris* maiore Glande.

Aegilops minore Glande.

Ex numero glandiferarum *δρυῶν*, *Aegilops* quoque est arbor procerā, caudice recto, excelso, ac læui, per longitudinem robustissimo, sed materia improba. Glans tristis, amara: echinatus asperque calyx, veluti *Castaneæ*: fert quoque & Gallas *Hemeridis* similes, sed læuiore ac inutiles.

Quod verò *φασκόν* (*Gaza* penem) appellant, *βεργχίσις* simile sola *Aegilops* producit, canum, muscosum, cubitali longitudine dependens, ceu villus lintei alicuius prolixus: nascitur id è cortice, non è furculo vnde Glans, nec ex *ὀφθαλμοῦ* siue gemma, sed à latere supernorum ramulorum. *φάσκον.*

Incultis autem amica *Aegilops*: rarò non nisi in siluestribus reperitur: *Italiæ* magna ex parte incognita, vt *Plinius* refert. *Græcis* *ἀγίλωψ*: *Latinis* *Cerrus*. Meminit tamen & *Aegilops* & *Cerri* *Plinius*. Est verò & *ἀγύλωψ* inter frugum *Vitia*, quæ *Festuca* dicitur, multum ab arbore *Aegilope* differens.

Ex ramis dependens *Plinius* *Panum* nominat, lib. xvi. cap. vii. E glandiferis, inquit, sola quæ vocatur *Aegilops* fert panos arentes, muscoso villo, canos, non in cortice modò, verum & è ramis dependentes cubitali magnitudine, odoratos, vt diximus inter vnguenta.

Nihil autem apud veteres de huius facultatibus scriptum reperitur.

De *Platyphyllo* siue *Latifolia* ex *Plinio*. CAP. IX.

Ab *Aegilope* proxima *Latifoliæ* proceritas est, & ipsa inter glandiferas *δρυές* referenda: sed materies ædificiis minùs utilis, quæ carbone dotata, *Vitiis* obnoxia est. Glans huic post *Quercus* gratissima: radix altè descendit: & si *Virgilio* credimus, *Æsculus* quantum corpore eminet, tantum radice descendit. Non vbique, vt *Plinius* ait, nascitur.

A latitudine & magnitudine folij, *πλατύφυλλος*, ac *Latinis* *Latifolia* dicitur: eadem verò & *Latinis* *Æsculus* nuncupari censetur: de qua in *Odis* *Horatius*:

Nec rigida mollior Æsculo.

Dicata olim *Æsculus* *Ioui* fuit: nec de eius vsu aut facultatibus plura cognoscere contigit.

aa 2

De

Æsculus.

De Haliphloeo, siue Salsicortice, ex Plinio & Theophrasto. CAP. X.

HALIPHLOE os altitudine non excellit: cui, vt Plinius ait, cortex crassissimus atque caudex plerumq; cauus fungosusque: nec alia putrescit ex hoc genere etiã cum viuit, pessima verò & carboni & materiae. Ad axes materiem eius tantummodò accommodã Theophrastus tradit, alioqui omnino inutilem: carbonem quoq; parum vtilem, quòd scintillet & transiliat: rarò eidẽ Glans, vt & sterilem nõnulli existiment: cum autẽ fert, amaram gignit, & adeò vitiosam, vt eã preter sues nullũ attingat animal; ac ne eã quidẽ, si aliud pabulũ habeant.

Gignit verò & Haliphloeos quiddam simile Phasco quem Ægilops profert, sed id ipsum nigricans & pusillum.

Ἀλίφλοιος Græcis, Latinis & Plinio Salsicortex appellatur: Macedonibus, auctore Theophrasto *ἄσπερις* dicitur; huius etenim fructum adeò ait vitiosum, vt eum nullum animal mandere queat, præter sues, & has cum alium non habeant. Quod de Ægilope scribitur.

De Fago. CAP. XI.

Fagus.

FAGVS procera arbor est, in orbem nõ rarò late comosa: caudice crasso multis ramis brachiato: cortex cuius læuis est, interior verò materies cãdida, dura, ad multa utilis, folia lædia, tenuia, lata, minora quàm nigrae Populi: iuli minores quoque ac breuiore quàm Betulae, lutei. Fructus calyci includuntur foris hispido, & aliquantulum echini modo aspero, minùs tamen quàm Castaneae, qui læui mollique cute coniecti, colore & læuore Castaneis ab echinis exemptis similes, sed multo sunt minores, & formã differentes, vt pote triangulares: interior horum nucleus dulcis est, adiuncta quadam adstrictione: radices Fagus nec multas nec altas agit, sed quae summo terrae cespite gaudeant.

Plana & cãpeltria Fagus amat: nascitur & in montosis, sed nonnihil humentibus.

Iuli cum foliis Aprili mense erumpunt, sed fructus Autumno demum maturatur.

Græcis est *φηγός*: Latinis Fagus: Germanis Buchbaum aut Buche: Belgis Buekenboom: Italis Faggi: Hispanis Haya, Faia, & Fax: Gallis Fau, aut Hestre: Anglis Beeche tree: Bohemis Duf.

Fructus, Nuces fagi: Græcis *βάλανοι τῆ φηγού*: Belgis Bueken noothens: Gallis Faine: Bohemis Dufwice dicuntur. Glandiferis autem arboribus Dioscorides Fagum annumerat, tametsi fructus Quernae Glandi nihil simile habeat.

Oxya.

Ad Fagi genus à nonnullis refertur, quae *ὄξυν* à Theophrasto dicitur, à Gaza Sciscima. Arbor hæc est erecta, læuis, enodis, crassitudine & altitudine Abietis similitudinem referens: lignum eius *ὄξυν* siue bene coloratum, robustum, ac neruosum: cortex læuis: folium, crassum, *δυσίδης*, id est, dissectum, oblongius quàm Pyro, extremo aculeatum: radices neque multae neque profundae: fructus læuis *βαλανάδης* in echino, non tamen spinoso, sed læui, non hispido vt Castaneae, similis tamen illi dulcedine atque succo. Gignitur & in montibus. vtile lignum eius ad multa. Hucusque Theophrastus.

Ostrya.

Plinius & huius arboris meminit, sed sub Ostryae nomine (si modò non pro Ostrya legendum sit Oxya) lib. xiii. cap. xx. Gignit, inquit, (Græcia videlicet) arborem Ostryam, quam & Ostryam vocant, solitariam circa saxa aquosa similem Fraxinae cortice & ramis: foliis Pyri, paulò tamen longioribus crassioribusque ac rugosis incisuris, quae per tota discurrent: semine Castaneae (perperam Hordeo) simili colore. materia est dura atque firma: qua in domum illata, difficiles partus fieri produnt, mortefque miserat.

Plinij locus emendatus.

Cete-

Ceterum ut ad Fagum redeat noster sermo, folia huius refrigerandi facultatem cum nonnulla adstrictione obtinent: inflammationibus omnibus incipientibus vtiliter imponuntur: commanducata labiorum asperitatibus & gingivarum doloribus medentur.

Interiores fructus nuclei sapore cum leui adstrictione dulces, calidi quidem sunt ac humidi: feruntur renum ex calculo dolores si edantur mitigare; & ad calculorum ac arenularum faciliorem exitum prodelle. Muribus autem hi gratissimi sunt, ac sciuris, quorum etiam prouentum augent. Saginantur & horum pastu porci; & alia quaedam animalia: delectantur his quoque turdi ac columbae.

Ligni autem cinerem ad vitri compositionem vtilem Petrus Crescentius scribit.

De Fraxino. CAP. XII.

Fraxinus.

ALTA & procera arbor Fraxinus quoque est: caudice assurgit recto, crassitudinis subinde haud exiguae; frequenter mediocri: cortice contegatur laui: lignum albidum est, laeue, durum, & tuberculatum: ramuli huius teneriores, recensque enati geniculis aliquot nodosi sunt, medullamque intus habent candidam & fungosam; sed vetustiores toti lignosi geniculis ac medulla carent. Folia oblonga, pennata ex copulibus constant, ab vno pediculo siue costa, aut, ut Theophrastus, ἀπὸ ἑνὸς μίσχου, coniugatim haerentibus, sibique inuicem ex aduerso positis; excepto extremo, vnico; quorum singularia oblonga, lata, Laurinis similia, nisi molliora, dilutius virentia, ac nequaquam odorata, & per circumferentiam leuiter serrata: à tenerioribus ramis iuxta foliorum exortum multae prodeunt simul dependentes, oblongae, angustae, planaeque veluti siliquae, volucrum nonnullorum linguis ferè assimiles, in quibus semen perficitur; quod gustu amaricans est: radices multae & sublimes.

Locis humentibus, veluti circa pratorum margines, aut fluuiorum ripas, melius Fraxinus proficit quam in siccis aut aridioribus.

Aprili mense in Germania ac Belgio folia & siliquae prodeunt: semen tamen non ante Autumnum maturitatem consequitur.

Arbor haec Graecis μελία dicta est: à nonnullis etiā μίλτα: Latinis Fraxinus: Germanis Eschenbaum / Eschenholz / & Steyneschen: Belgis

Esschen / Esschen boom: Italis Fraxino: Gallis Fresne: Hispanis Fresno: Fraxino, & Freixo: Anglis Ashe tree: Bohemis Besen.

Fructus siliquarum instar Officinae Linguam auis & Linguam passerinam vocitant: Graecè ὀρνιθογλωσσόν quis dixerit: sunt tamen qui velint Orneoglossum dici: alij Ornum ipsam Orneoglossum faciunt.

Facultatem autem Fraxini folia & cortex cum moderato calore efficaciter resiccantem habent: semen calidum ac siccum est ordine secundo.

Foliorum succus, aut ipsa folia imposita, aut ex vino assumpta viperarum morsibus ac ictibus resistunt, ut Dioscorides ait. Tanta autem est huius arboris contra serpentes vis, ut ne matutinas occidentesve umbras, quam sint longissimae, arboris eius, serpens attingat, adeoque ipsam procul fugiat: ut Plinius lib. XVI. cap. XIII. Idem verò ait Fraxini frondibus circumseptum serpentem, citius in ignem proximum, si adsit, abiturum, quam ad Fraxini frondem accessurum: & praeterea florere Fraxinum prius quam serpentes appareant; nec prius demittere folia, quam hi conditi sunt.

Experti, inquit, prodimus: si fronde ea gyro claudatur ignis & serpens, in ignem potius quam in Fraxinum fugere serpentem. Mira naturae benignitas, prius quam haec prodeant florere Fraxinum, nec ante conditas folia dimittere.

Vtraque, hoc est, folia & cortex ventrem feruntur adstringere, & cum aceto & aqua decocta ventriculo imposita vomitum sistere.

Semen quod folliculis eius inest medetur iocinoris ac lateris doloribus ex causa frigida cum vino: aquam quae cutim subit educit: urinam cit: fertur & Veneris esse incitamentum, praesertim vna cum Pistaciis ac Pini nucleis assumptum.

Ligni materies est ad plurima utilis, Homeri praeconio & Achillis hasta, vt Plinius ait, nobilitata. Eius vero *τορνδμελία* siue ramenta potu perniciem adferre tradunt, Dioscorides ait. Corticis cinis ex aqua illitus lepras curat, Plinio auctore.

De Orno. CAP. XIII.

Ornus.

ORNVS & arbor quidem subinde magna est, & Fraxino similis, eiusque altera species, sed humilior. folia ex pluribus ad vnum pediculum cohaerentibus, vnoque eminente, constant, veluti Fraxini; sed minus dilute virentibus, mollioribus, ac nonnihil pilosis, per ambitum profundius serratis, instar Sorbi: cortex mediocriter laevis est, interior ligni substantia minus crispa, coloratior, sed non minus dura: flores in umbellis albi & odorati: baccæ initiò virent, maturæ rubent, gustu insuaues, ac sapore ingratae.

In praetis & asperis montibus Ornus gignitur, atque his gaudet: ad plana non, aut raro admodum descendit; in quibus aegre quoque adolescit, fruticis tantummodò, non arboris speciem referens.

Maiò mense & folia redeunt & flores vigent: Autumno verò baccæ ad maturitatem perueniunt.

Ornum hanc arborem Latini nominant, & non raro siluestrem Fraxinum: & Fraxini quoque species est. Graeci siquidem, vt non modò Plinius scribit, sed & Theophrastus, duo Fraxini genera fecere: vnum altum atque procerum, alterum humilium: alta autem & procera, Fraxinus vulgaris est; hu milior verò Ornus, quæ & *ὄρενή μελία*, siue montana

Βουμελία. Fraxinus, quia montibus propria: velut altera *πεδωνή* siue campestris vocatur, quæ & *βουμελία*, siue (vt Gaza) Bubula Fraxinus, sed rectius magna dicitur Fraxinus. Particula enim *βοῦ*, intentionis nota, solet magnis praeponi: sic *βουλιμία*, aut *βουλίμος* magnam significant famem, & *βουμελία*, Fraxinum magnam. Nominatur verò Ornus Germanis *W. alt'aum*: Belgis *Dauereffchen*, nonnullis *Qualita*: Gallis *tresne sauvage*: Bohemis *Жабр*. Matthiolus hanc Sorbum siluestrem facit.

De facultatibus autem vel foliorum, vel corticis, aut etiam baccarum, vt nihil apud veteres extat, sic & à recentioribus nihil compertum. Plinius verò Ornum facultatibus similem Fraxino facere videtur; lib. siquidem xvi. cap. xiiii. vbi de vtraque Fraxino scribit, campestem crispam esse tradit, montanam spissam; mox hæc subdit: Folia earum iumentis mortifera, ceteris ruminantium innocua Graeci prodidère. Quæ quidem de Taxo veteres scripsere, non autem de Fraxino. Fefellit Plinium vocum *μυλοῦ* ac *μελίας* affinitas: *μύλος* Taxus est, *μελία* Fraxinus sic vt Fraxino perniciosam illam facultatē perperam tribuerit, quæ Taxi est.

Plinij error.

*Symphor-
iani la-
sus.*

Lapsus est & in Orni historia Benedictus Curtius Symphorianus, cum ex Virgilij Georgicis Ornum Pyri flore esse existimat: ex ipso siquidem Virgilij carmine nequaquam hoc rectè colligi potest; agit siquidem non de formis arborum, sed de infitione nonnullarum in alias dissimiles ac natura differentes, veluti Nucis in Arbutum, Mali in Platanum, Fagi in Castaneam: Pyri in Ornum: Quercus in Ulmum. Atque hoc modo Platanum scribit pomiferam, Fagos Castaneam ferre, Ornum incanescere Pyri flore, &c. vt ex ipsis Virgilij verbis manifestissimum est, quæ sic habent Georgicón secundo;

Infertur verò ex sæu nucis Arbutus horrida,

Ed

Et steriles Platani Malos gessere valentes,
Castanea Fagos: Ornus incanuit albo
Flore Pyri, glandemq, sues fregere sub Ulmis.

De Populo. CAP. XIII.

Populus alba.

POPULI duæ sunt: alba, & nigra: Plinius tertiam annumerat Libycam; Theophrastus verò *νεπιδν* dictam.

Alba Populus perquam facilis auctu arbor est, citò in altitudinem assurgit, superius ramosa: caudicis cortex læuis est, ramulorum verò etiam albicans: lignum candidum facile finditur. Folia lata profundius incisa ac angulosa, Vitigineis ferè similia, sed multò minora, superiore parte læuia, glabra, ac virentia; auersa verò albida, ac lanuginosa: iuli oblongi, papposi, initio purpurascens: radices in diuersa tendunt, summo terræ cespiti subsunt, nec altius demittuntur: atque idcirco validiore vento has arbores subverti non rarò accidit.

Nigra Populus proceritate alba non est inferior, subinde verò & excellior, frequenter ramosior, non rarò crassioris caudicis: cortex eius læuis similiter est, sed ligni materia durior, flauior, ac minus albida, neruosior, ac difficilius finditur: prima huius germina futurorumque foliorum rudimenta oblonga, hordeaceo grano maiora, pingue oleosum ac resinofum quiddam continent digitis adhærescens, colore flauo ad luteum accedens, odore suauis gratum, quod maioribus factis & in folia iam abeuntibus perit.

folium autem non angulosum, sed instar priorum Hederæ foliorum latum & acuminatum, per ambitum verò nonnihil crenatum, colore virens, læue ac resplendens, longo tenuique pediculo appensum, quamobrem ventis concussum strepitum exhibet: profert hæc & iulos, ac deinde post hos oblongum veluti racemum, vuæ oblongioris speciem exhibentem, cui baccæ adhærent rotundæ, quæ vbi maturuere, in papposam vanescunt lanuginem: radix huius altius descendit, & firmius hæret.

Tertia Populus non multò minus quàm priores excelsa & procera est: cortex ac ligni materies ad nigrae similitudinem accedunt: iuli longiores ac nigriores, folia quoque nigriora ac duriora, subrotunda, marginibus profundius incisa, quæ è longioribus pediculis dependentia continuo ferè mouentur, atque inter se collisa crepitant, cælo etiam tranquillo ac sudo, vel quàm minimum ventoso: radices huius firmiores, profundius quàm albæ descendunt.

Lucos, aquosa, & palustria Populi amant, stagnis gaudent, lætiores circa amnes nascuntur, ac præsertim alba.

Inter primas Populus germinat: præcedit reliquas nigra, cuius prima germina tunc colligenda, cum in ipsis resinofus liquor reperitur, quod subinde circa æquinoctij tempus, aut paulò post contingit.

Populus alba Græcis *Λαυη* nominatur: Latine verò à nonnullis Farfarus; vt à Plauto in Penulo:

— *viscum legioni dedi*
Fundâsque: eos prosternebâ vt folia Farfari.

Germanis est *Popelnsbaum* / *Weiß Alberbaum* / *Weiß Popelweyden*: Belgis *Abeelboom* / quam Grammatici perperam Abietem interpretantur: Italis *Popolo bianco*: Hispanis *Alamo blanco*, & *Ameyro*: Gallis *Peuplier blanc*: Bohemis *Čopel*.

Alterâ species Græcis *ἀγριεργε*: Latinis Populus nigra: Petro Crescentio Albarus: Germanis *Aspen*: Belgis *Populiet* / & *Popetaer*: Italis *Popolo nero*: Gallis *Peuplier noir*: Hispanis *Alamo nigrilho*: Anglis *Aspe* / vel *Poplar tree*.

Populus nigra.

Populus Lybica.

Error quomdam
notatur.

Primum illud erumpens germen, cuius in Medicina vsus, Officinæ Oculos Populi appellant: alij malunt Gemmam Populi dicere: Græcorum quidam *αίρμα* appellant. vnde erroris occasionem acceperunt, qui non prima illa germina resinosa, sed racematim coherentia granula, in compositione vnguenti ex Populo assumenda temerè existimant; in quibus nihil resinosum. Græci certè non aliud quàm quod resinosum est, accipi volunt, licet fortassis hoc ipsum haud proprio nomine expriment. *Πολλὸν*, Paulus Ægineta lib. VII. ait, *αὐτὸ τὸ αἶρμα, ἔστι πρηνὴ*: id est, multa circa semen resina existit.

In non minore autem versantur errore, qui Poëtarum fabulis addicti, Succinum ex Populi lachrymis in Padum defluentibus coire ac durari credunt. Neque enim ex Populi liquore, sed ex alio concrefcit: neque in Pado, sed in littore Borussico, Germanici siue Balthici maris Succinum colligitur.

Succinum.

3.

Tertia autem Populus Tremula à quibusdam cognominatur, voce à Gallis mutuata, quibus *Tremble* dicitur: Belgis à crepitu ac strepitu foliorum nomen quoque accepit, qui *hates* iter ipsam nominant. Existimatur verò hæc esse à Plinio Libyca dicta, & à Theophrasto *καρκε*, quam Gaza montanam Populum vocat.

1.

Ceterùm alba Populus absterforiæ est facultatis, inquit Galenus, & temperaturæ mistæ, ex aqua tepida & terrena extenuata essentia.

Cortex, Dioscoride auctore, vnciæ (aut vt alij, & rectiùs, denarij) pondere ischiadicis prodest, & aduersus vrinæ stillicidium. Ischiadicis verò hunc corticem vtilem scribit & Q. Sorenius Sammonicus:

Sæpiùs occultus victa coxendice morbus

Perfurit, & gressus diro languore moratur:

Populus alba dabit medicos ac cortice potus.

Fertur verò & idem cortex sterilitatem facere cum Muli rene potus, quod & folia post purgationes sumpta posse existimantur: foliorum tepens succus aurium dolori infallatus succurrit.

Populi verò nigre resina, quæ primis inest germinibus siue Oculis dictis, calida ac sicca, partium tenuium, attenuandi ac molliendi facultatem obtinet: acopis & malagmatis commodè admiscetur.

Folia

Folia similem quodammodo facultatem habent, sed ad omnia infirmiore, Galeni sententia. Cum aceto hæc trita magna utilitate podagricis doloribus imponi, Dioscorides tradit. Semen, hoc est, prima germina, ut ante ostendimus, ex aceto potum comitialibus utile esse, idem auctor est. Fit ex Populi oculis unguentum Officinis notissimum: docet verò & oleum ex his conficere Paulus Ægineta, quod Ægyrinum dicitur.

De Ulmo. CAP. XV.

Ulmus.

INTER proceras & altas arbores & Ulmus est, ab imo ferè frequenter ramosa: crassi, scabri, ac rimosi exteriores caudicis cortices sunt; lenti verò & flexibiles, qui subsunt, veluti & ramulorum, qui non minus quàm Tiliæ obsequiosi ac flexu inuicti sunt: ligni substantia solida ac sufflata: folia lata, indiuisa, rugosa, venosa, longiora quàm Pyri, ambitu crenata, quadrupedum nonnullorum animantium, ac præcipue bouum, pabulo grata; in quibus folliculi superiore parte eminentes gignuntur, præter exiguos veluti culices, & liquorem continentes lentum ac viscosum, qui quandoque Solis caloribus induratus gummi instar concrefcit: semen planum, rotundum, tenue, membranofum, maius quàm Attriplicis, quod inter folia ac sub ipsis latitat: radix non in altum dimittitur, sed per obliquum spargitur.

Loca amat plana ac campestria, lætumque ac humidum solum: iuxta fluenta, vel scrobes aquas habentes feliciter gignitur, & facile in altitudinem assurgit.

Huic autè non multum dissimilis & alia quedam præalta quoque ac proceras arbor nascitur, cuius lignosa materies multò durior est, & ad opera idcirco usurpatur quæ pondus ac vim sustinent: ut sunt Cochleæ & molendinorum

rotæ. Folia huius rugosa similiter & ambitu serrata existunt, veluti prioris, sed longiora & auersa parte læuora, dilutiùs virentia, quæ ubi resiccata fuerint gratù olent: ab his verò nulli exeunt aut nascuntur folliculi, & bubus eadem minùs grata sunt: semen prioris fatis simile.

In densis siluis, locis montosis ac arduis hoc genus prouenit, veluti in Arduenna silua ac Sonia in Brabantia dicta, olim Arduennæ parte, in quibus hæc arbor frequens reperitur.

Erumpunt vtriusque folia sub finem Aprilis aut circa Maij initiù in Belgio quidem: eodem tẽpore & semen non modò prodit, sed & perficitur, ac vento mox abripitur & decidit, quod inutile habetur. Nemo enim, ut Columella ait, Ulmos ex semine ferit, sed ex sobolibus.

Liquor & folliculus Iunio mensè colligi potest, priusquam densari incipiat.

Ulmum Græci *Πελέα* nominant: Germani *Nüstholtz* / *Nüsterbaum* / *Bunerbbaum*: Belgæ *Olmen*: Galli *Orme*: Itali *Olmo*: Hispani *Ulmo*: Angli *Elm tree*: Bohemi *Gilin*.

Semen à Plinio ac Columella *Samera* dicitur.

Vermiculi qui inter folliculos cum liquore reperiuntur, Græcis *κνίπες*: Latinis *Culices* ac *Muliones* vocantur.

Et prior quidem harum ea est, quam Theophrastus simpliciter ac citra adiectiuum *Πελέαν* appellat: duo siquidem huic genera sunt, vnum *ὀρενΠελέα*, alterum *Πελέα*. Eadem verò & Atinia Columellæ, siue Gallica Ulmus. Nam & hic duo Ulmi genera facit, Gallicum, & vernaculum: Illud, inquit, Atinia, hoc nostras dicitur. Atiniam siquidè lætiorem ac proceriorem esse, frondemq; iucundiorem bubus præbere, quàm aliam; quod de priore quoq; scripsimus.

Alter Ulmus *ὀρενΠελέα* Theophrasto est, quam Gaza Montiummum interpretatur: Columellæ verò vernacula ac nostras dicitur, id est, Italica: Belgis hæc *verseter*: & quibusdam locis *Deerenteer* nuncupatur.

Plinius lib. xvi. cap. xvii. quatuor Ulmi genera refert: sed Atiniam & Gallicam tamquam differentes pro duobus numerat, quæ Columellæ vnum idemque sunt genus: tertium nostratrem sibi ac Columellæ dictam facit: quartum genus addit siluestrem Ulmum, cuius nec Columella nec Theophrastus meminerunt.

Ulmi

Vlmi autem prioris folia & cortex cum moderato calore absterfionem non obscuram obtinent: lentum ac viscidum quid in mandendo habent.

Vulnera folia glutinant: idem & cortex fasciæ modo ipsis impositus ac circumligatus. ad lepras cum aceto trita faciunt & folia. Crassiorem corticem vncie pondo cum vino aut aqua potum pituitam detrahare Dioscorides refert.

Humor in folliculis repertus absterforius est, atque vnà conglutinans: illitus cuti nitorem inducit, faciei que maculas delet, vulnera recentia consolidat, curat & enterocœlas non inueteratas cum splenio impositus, ligatura rectè adhibita.

De Tilia. CAP. XVI.

Tilia.

DVVM generum Tilia est: mas, & femina.

Tilia femina, vulgò nota, & magna arbor est: multis & oblongis ramis in latitudinem amplam sese facillè diffundens: caudices crassi sunt: cortex læuis, foris subnigricans, sed interius ex luteo inalbicans, lentus, flexibilis, admodum obsequiosus, ex quo & funes, & chordæ conficiuntur, ac alia quædam texuntur. interior materia læuis, non dura, enodis, & inalbicans, ex qua carbones confiunt, quorum ad pulueris eius compositionem vsus, quo bombardæ & bellica implentur tormenta: folia læuia, splendentia, lata, acuminata, Hederæ non angulosis ferè similia, sed dilutiùs virentia, & per margines incisa. Flosculi racematim aut umbellatim potiùs, in longis cohærent pediculis, qui à quibusdam veluti angustis & albicantibus foliolis exeunt. semen in rotundis folliculis baccarum Hederæ magnitudine nigricans, spontè vbi maturuerit excidit: radices in profundum descendunt, ac in latitudinem simul ex-patiantur.

Tilia mas, non minor aut minùs in amplitudinem diffusa est quàm femina: cortices lenti ac obsequiosè similiter sunt, & ad funes conficiendos idonei, sed tamen paulò duriores ac fragiliores. lignum durius, nodosius, & ex luteo coloratius, Vlmi satis simile: folia lata, haudquaquam læuia, sed asperiora, propemodum veluti Vlmi, in quibus tamen folliculi nulli gignuntur. Fructum adeò rarò profert, vt sterilis & nec vllum facere

existimetur. Est autem hic planus, rotundus, & vti maioris Thlaspios in farctus, cohærent que plures è longiusculis pediculis racematim.

Pingue lætum que solum Tiliæ requirunt: in stercoreato optimè proficiunt: in arido ægrè adolefcunt: gignuntur quandoque, sed rarò, in siluis.

Flores femina Maio mense adfert: fructù verò maturù Septembri mense, aut paulò priùs.

Ruellij
error.

Tiliam Græci *φιλύεαν* nominant, quæ differens à *φιλυρέα* est: Ruellius perperam *φιλυρέαν* Latine Tiliam interpretatus est. Dicitur autè Tilia Germanis *Linden*, & *Lindenbaum*: Belgis *Linde*, & *Lindenboom*: Italis *Tilia*: Hispanis *Teia*: Gallis *Tilet*: Angli *Linden tree*: Bohemis *Lypa*.

Marem, Belgarum nonnulli patria voce *Uyeline* appellant.

Error quo-
tundam.

Falluntur autem non parùm, qui Vlimum, aut huic cum folliculis in foliis similem pro Tilia mareicone expriment ac exhibent.

Tiliæ autem folia & cortex resiccandi quamdam vim habent, & vnà repellendi. Folia in aqua decocta oris pustulas resiccant ac sanant ore ex hac colluto: tumores etiam pedum reprimere feruntur, cum aqua decocta, & emplastri modo imposita.

Flores calidi sunt ac sicci, & partium admodum tenuium: aduersus capitis ex causa frigida dolores, vertigines, apoplexiam, ac etiam morbum comitalem, à quibusdam commendantur: & non modò ipsi flores, sed & ex ipsis stillatitius liquor.

Tiliæ folia, Theophrastus ait, prædulcia, & plerisque animalibus pabulo: fructus mandi à nullo potest.

De

De Alno. CAP. XVII.

Alnus.

Betula.

Non minus quam præcedentes alta ac procera Alnus est: caudice assurgit mediocris crassitudinis rectæ: cortex eius scaber, fragilis, nigricans, ad cortij aliorumque tincturas utilis: lignum subrubet, molle, ac tractabile; quod extra aquas non diu incorruptum durat; sub ipsis verò aquis, ac in aquosis ad æternitatem immortale, ædificiorum fundamenta ac immania structurarum pondera sustinet: multa certè ædificia ex Alno palos subditos habent. Folia autem Alni, Pyri foliis maiora rugosioraque ad Colurna accedunt, per circumferentiam similiter crenata, tactu glutinosa: iulos quales Betula pro floribus emittit: oblongum est & ex multis squamulis compactum quod pro fructu habetur, quibus dehiscetibus semen excidit.

In aquosis nascitur, ac in humidis & paludosis siluis, nec alibi proficit.

Iuli Vere erumpunt; semen Autumno excidit.

Græcis κλίνδρον nominatur: Latinis Alnus: Petro Crescentio Amedanus: Germanis Erlenbaum & Elterbaum: Belgis Elsen & Elsenboom: Italis Alno: Gallis Aulne: Bohemis Wollfe.

Ceterum Alni cortex refrigerantem ac adstringentem cum siccitate facultatem obtinet. Incipientibus inflammationibus utiliter imponi possunt. Conducunt quoque ad oris & tonsillarum inflammationes ac tumores, veluti nucum Juglandium cortices.

De Betula. CAP. XVIII.

BETULA sæpè ad mediocris arboris altitudinem excrescit; quandoque humilior fruticosa magis: cortex eius exterior caudicem conuestiens crassus, scaber, albidus, ac rimosus; qui verò huic subest interior, tenuis admodum, lævis, atque instar membranæ pellucidus: crassiorum ramulorum cortices inalbicant quoque, sed minorum non ita, qui puniceo, qualis est Castaneæ echino exemptæ color, resplendēt, qui ferè deorsum reclinati ex arbore dependent, veluti iulorum aut foliorum pondere grauati: ligni materia alba est, similiter & ramulorum, qui & adeò læti ac flexibiles, ut ad circulos vasarios non minus utiles sint, vel etiam utiliores habeantur, quam Saligni rami: folia lata, acuminata, & per margines incisa, minora quam Fagi, læuioraque ac virētiora. Iuli oblongi sunt, in quibus quod semē existimatur, gignitur, quod dehiscētibus per ætatem iulis effluit.

In Germaniæ ac Bohemiæ montibus ac siluis,

Acer maior.

Acer minor.

filuis; tum & alibi gignitur: & quandoque in arenosis ac aridissimis, veluti in Brabantiae Campania, quibusdam locis adeò sterilibus, vt ne herbam quidem producant, in quibus tamen Betula viget ac crescit.

Iuli primo tempore prodeunt: deinde folia Aprili mense aut paulò serius.

Nominatur hæc arbor Græcè a Theophrasto *σημύδα*: à nonnullis *σημύς*: ab aliis *σημύς*: Latinis *Betula*: non desunt verò & qui per duplex // *Betulla* scribant, veluti quædam Plinij exemplaria habet: Germanis *Birckenbaum*: Belgis *Berckenboô*: Italis *Betula*: Tridētinis *Beddol*: Gallis *Bouleau*: Bohemis *Byza*.

De medico autem vsu *Betulae* vel partium eius, nihil vel apud veteres, vel recentiores extat.

Gallica hæc arbor, inquit Plinius lib. xvi. cap. xviii. mirabili candore atq; tenuitate terribilis Magistratum virgis: nam ex ea olim contabant fascis magistratum. hac verò ætate, pueros quoque pædagogi ac parentes virgis ex *Betula* terrent.

De *Acere* & *Carpino*. CAP. XIX.

ACERIS species tres sunt: vna maior, altera minor, tertia *Carpinus* dicta.

Maior speciosa ac procera arbor est: cortice mediocriter læui: materia interiore tenera ac tractabili: ramos expandit in omnem partem complures, circa quos folia magna, lata, angulosa, vitigineis satis similia, sed læuiora mollioraque, & pediculo longiore eoque rubente annexa: flores racematim dependent ex albido herbacei: succedunt fructus oblongi, bini ex aduerso coherentes, circa annexum nuclei cōceptaculo tumentes, reliqua parte plena, ac membranæ instar tenui, Ephemeræ aut interiorum *Cicadæ* alarum similes: nuclei candidi ac exigui sunt.

Minor *Acer* frequenter in arboris speciem quoque adolescit, sæpè verò fruticis in modum humilis permanens nascitur: cortex huius similiter læuis: interior ligni substantia albida ac tractabilis: folium vt prioris angulosum, læue, glabrumque, pediculoque adhærescens rubente, sed multò minus, *Saniculæ* folio cum magnitudine, tum & splendore ferè persimile, nisi quòd profundius incisum: flores veluti maioris, herbacei, non tamen racematim, sed in umbellis exeunt: fructus similiter similes bini ab vno pediculo dependent.

Car-

Carpinus.

Carpinus caudice affurgit procero, cortice inal-
bicante, nonnihil aspero ac scabro: ligno solido
ac tenaci: rami in latitudinem effunduntur foliis
circumueffiti latis, haud angulosis, sed ad Vlmi
folia accedentibus, nisi teneriora essent: inter
hæc triangularia quædam racematim dependent,
iuxta quæ capitula Cicerum magnitudine, in qui-
bus fructus siue semen: radix firma crassaque.

Montibus propria maior Acer est, descendit ta-
men & ad plana ac campeltria; præsertim cultu
accedente. 1.

Minor & in siluis montosis gignitur, vbi facile
arborefcit: reperitur verò & iuxta agrorum septa,
ac quandoque secus riuulos fruticis instar nascens. 2.

Carpinus & siluis & montibus gaudet. 3.

Vere omnibus folia exeunt, ac flores vtrique
Aceri: semen sub finem ætatis perficitur.

Acer Græcis σφένδαμος nominatur.

Maiorem Germani *Ahorn* & *Waldtschern* vo-
cant: Galli *Plasne*: Bohemi *Daxf*: & proprie σφέν-
δαμος hæc dicta esse existimatur. A veritate au-
tem longè recedunt, qui pro Platano hanc ha-
bent, vicinitate Gallicæ vocis decepti: Platanus
siquidem multum ab hac differens est. 1.

Minorem Germani *Masfholder*: Brabanti
Weghout: Galli *Erable* appellant: creditur esse
γλῆνος dicta. 2.

Tertia Carpinus est: nomen Itali & Allobro-
ges retinent. Ζυγία hanc Græcis vocari testis Plini-
us est. Dicitur autam Ζυγία quasi coniugalis,
3.

quòd ad Ζυγία, Latinis iuga, quibus boues iunguntur, conueniat: quæ & nunc ex hac confici
testatur Benedictus Curtius Symphorianus.

Theophrastus tria quoque Aceris genera statuens, primum σφένδαμον, alterum Ζυγίαν,
tertium κληρόβορον appellari ait: prout videlicet Stagyritæ distinguere solent: Zygiam autem
à Sphendamno differre, quòd huic candida ac neruosa materia sit; illi autem flaua ac crispa.
At verò Olympi incolæ, eodem auctore, Zygiam montanam esse volunt, Sphendamnon ve-
rò in planis nasci: nascentem verò in monte Acerem gratè coloratam, crispam, & ligno
solidam esse: campestem verò in planis candidam, rariorem corpore, minusque crispam:
& hanc à nonnullis γλῆνον siue γλῆνον, non autem σφένδαμον, vocari.

Plinius quoque tria Aceris genera tradit lib. xvi. cap. xv. (Titulus perperam notam dena-
rij x. pro ternarij III. habet) sed Zygiam siue Carpinum tertiam facit, κληροβόρου non me-
minit: campestem γλῆνον etiam vocari refert. Plinij lo-
cus emen-
datus.

Ceterum Aceris aut Carpini quis sit in Medicina vsus, à Græcis proditum non reperitur.
Plinius verò lib. xxiiii. cap. viii. Aceris radicem contusam iocinoris doloribus efficacissi-
mè imponi scriptum reliquit.

Q. Serenus Sammonicus bibi cum vino aduersus lateris dolorem affirmat:

*Si latus immeritum morbo tentatur acuto,
Accensum tinges lapidem stridentibus undis,
Hinc bibis: aut Aceris radicem tundis, & vnà
Cum vino capis: hoc præsens medicamen habetur.*

De Platano. CAP. XX.

MA G N A arbor Platanus est, prælongis & amplissimè luxuriantibus ramis latissimè pa-
tet, spatiosam admodum vmbra efficiens, cuius gratia olim Romanis gratissima,
expetita, & commendabilis fuit: folia habet Ricini modo angulosa, maiora quàm Vitis,
rubentibus annexa pediculis: flosculi non magni, palliduli: fructus pilularum instar rotun-
dus, scaber, & nonnihil hirsutus: in Asia quidem hirsutior ac maior, ad Iuglandis nucis
quantitatem accedens.

Fontes ac fluuios Platani amant: Plinius aliquando vino enutritas refert. Tantum, inquit,
b b postea

Platanus.

postea honoris (scilicet Platanis) increuit, vt mero perfuso enutiantur: compertum id maximè prodesse radicibus. docuimusque arbores vina potare: lib. XII. cap. primo.

Italiae autem haec arbor aduena & peregrina: in Germania aut Belgio nusquam apparet: in Asia frequentior est: reperitur & in Cretæ conuallibus, ac iuxta Athon montem: vt Petrus Bellonius in Singularibus refert.

Platani folia hieme dimittunt, teste Bellonio; proinde nec mirum si solem aestate arceant, hieme verò minimè. Commendatio arboris, Plinius ait, nulla alia maior, quàm solem aestate arcere, hieme admittere.

Dicitur autem haec arbor Graecis πλάτανος: & similiter Latinis Platanus: à latitudine nomen habet. Gallorum *Plasne* multum ab hac differt, quæ Aceris species est.

At Platanus humidioris ac frigidioris essentiae est, vt Galenus ait: folia viridia ad oedemata & incipientes inflammationes faciunt, in vino decocta oculorum fluxiones imposita sedant.

Cortex & pilulae maiorem resiccandi potentiam habent. in aceto decoctus cortex dentium dolores sopit: pilulae virentes cum adipe tritæ ambusta perfanant: eadem ex vino potæ, à serpentibus demorsis auxiliantur. Crematus cortex vehementius resiccet, & vnà abstergit, lepras pellit, & humidis vlcibus medetur.

Viandus est puluis, Galenus ait, foliis arboris insidens, spiritu siquidem attractus, arteriam offendit, valenter desiccans & exasperans, vocemque lædit; sicuti & visum & auditum, si in oculos aut aures inciderit. Dioscorides hoc non modò foliorum, sed & pilularum lanugini tribuit.

Viandus est puluis, Galenus ait, foliis arboris insidens, spiritu siquidem attractus, arteriam offendit, valenter desiccans & exasperans, vocemque lædit; sicuti & visum & auditum, si in oculos aut aures inciderit. Dioscorides hoc non modò foliorum, sed & pilularum lanugini tribuit.

De Salice. CAP. XXI.

1. **S**ALICES duæ sunt: vna procera, altera minor.
Procera Salix, caudice mediocriter crasso, in altitudinem non minorem assurgit, quàm alia maiores arbores, si non initio & citò à satiatione præcisa illi summa pars fuerit: cortex eius læuis, lentus, ac flexibilis est: lignum albidum, & adeò lentum frangi que contumax, vt nullo oneri succumbat, quamobrem & machinae ex eo ad eleuanda maximi ponderis onera conficiuntur: folia oblonga, minora & angustiora quàm Persici, superiore parte virentia ac glabra; auersa verò molliora albidioraque: rami cortice vel purpureo vel albedo conuestiuntur: iuli qui primo tempore promuntur oblongi, muscosi, citò in albidos & lanosos pappos abeunt.
2. Minor à capite paululum eminente virgas progignit tenues, cortice nonnihil rubentes aut virentes, viminibus vtilis, & ad crates, corbes, aliamque non modò agricolarum, sed & vrbanoꝝ supellectilem, spectabili subtilitate, vt inquit Plinius, texendam. feritur taleis aut virgis in terram depositis, quarum, vbi incrementum acceperint, superior pars præscinditur, sic quod caput dicitur, illis subnascitur; vnde tenues virgulae exeunt, quibus sæpius recisis, caput grandius redditur. Mutilantur quandoque & procerarum Salicum depositæ ac plantatæ taleæ siue surculi, sed altiùs & supra hominis staturam; vnde crassiores nascuntur perticæ, ad multa vtilis, & frequentius ad circulos, quibus lignea vasa ac dolia colligantur.
Salix aquosa desiderat ac humentia loca, nec etenim alibi Saliceta commodè proueniunt. Minor in palustribus omnino riguis feliciter nascitur.
Aprili mense, vel si serius, Maio, cum foliis prodeunt iuli, in quibus semen (si modò ferant)

Salix.

Salix pumila prior.

rant) citius cum pappis abripitur, quam ad perfectionem perueniat. Ocyssime, inquit Plinius post Theophrastum, Salix amittit semen, antequam omnino maturitatem sentiat, ob id dicta Homero Frugiperda; Græcè *ωλσίκαρπος*. Virgulæ & perticæ caduntur quoque Verte, priusquam germinare Salix incipiat, & eodem tempore furculos deponere & serere conuenit.

Salix Græcis *ιτία* vocatur: Germanis *Weyden*: Belgis *Witgen*: Italis *Salice*, *Salcio*: Gallis *Saux*: Hispanis *Salgueiro*, *Salzer*, *Sauz*: Bohemis *Wjba*.

Maior Salix perticalis appellatur, præsertim quæ sæpius mutilata ab vno capite plures ramos effundit. Huius generis cortice rubens Theophrasto nigra dicitur, altera verò candida: Plinius nigram Græcam cognominat (Finitur, inquit, Græca rubens) candidiorem verò Amerinam.

Minorem *ελικλώ*, non *ιτία* Arcades nominare, Theophrastus scribit: Plinius & hanc Helicen nominat. Vterque hanc Salicis tertiam speciem statuit: dicitur verò & eadem Salix viminalis, Gallica Salix, & à Columella Sabina, quam & Amerinam vocari à plurimis scribit: Germanis *Kleyn Weyden*: Belgis *Wijmen*: Petro Crescentio *Vincus*.

Salicis autem folia refrigerandi facultatem obtinent, & cum nonnulla adstrictione citrà morsum resiccantem: ad cruenti idcirco vulneris curationem adhiberi commodè possunt.

Inferuntur etiam perquam vtiliter rami cū foliis virentes in cubicula, ac iuxta lectulos ponuntur acutè febricitantium; aëris siquidem calorem vehementer contemperant, quod febricitantibus multum expedit.

Cortices similem facultatem habent, hos in cineres combustos, & cum aceto maceratos, callos & clauos extrahere Dioscorides scribit. Nonnulli, inquit Galenus, dum floret Salix, corticem incidunt, & succum quemdam colligunt, quo vtuntur ad ea quæ pupillas offuscant; extergente videlicet simulque tenuium partium medica mine.

De Salicibus pumilis, sive Chamæicis.

CAP. XXII.

PRÆTER Salices superiore capite descriptas, quibus nullæ ex aquatilibus arboribus, vt Plinius ait, vtiliores, & aliæ quædam supersunt. Vna quidem latioris folij, altera angustioris; vtraque autem humilis ac pumila.

Prior caudices profert tenues, lignosos, cubitales aut paulò longiores, in tenuiores ramulos diuisos, haudquaquam assurgentes, sed in obliquum tendentes & terram versus reclinatos; folia circa quos latiuscula, rotundis longiora,

bb 2

Portu-

Salix pumila altera.

Portulacæ marinæ Zelandiæ forma & magnitudine non multum ab similia, quæ inferiore parte molli quadam lanugine incanescunt, superiore verò virent: iuli circa ramulorum fastigia, mox dehiscences in albidam resoluuntur lanuginem, quæ vento abripitur: radix lignosa in altum & obliquum demittitur.

Prope maritimos tumulos, parte tamè à mari auersa, frequens in Batauorum Hollandia nascitur. C. Clusius similem (si non eadem est) in Pannoniæ superioris montibus herbosis, ac apertis locis reperiri scribit.

Altera cauliculis est gracilioribus, sed tamen lignosis, lentis, ac obsequiosis, in obliquum quoque vergentibus: folia parua sunt, & angusta: iuli in papposam lanuginem, veluti aliarum Salicum, citò pereunt: radix similiter lignosa.

Hæc non in maritimis, sed in ericetis quibusdam Brabantiæ haud procul Antverpiâ reperitur. Huic quoque satis similis angustifolia pumila Salix à Carolo Clusio in Austriæ caduis siluis & vliginosis pratis obseruata.

Salices pumilæ & χαμαιίρις rectè dici possunt, & prior Marinæ cognomen non temerè usurpauerit.

Nullius autem sunt vsus, & ne viminibus quidem vtiles, multò minus ad medicinam conferentes.

De Sambuco. CAP. XXIII.

SAMBUCVS subinde mediocris arboris magnitudinè æquat, ramis suis latè effusa, quandoque verò fruticosa permanet: caudex plurima parte lignosus exiguū admodum medullæ intus habet; at rami, & præsertim iuniores geniculis articulati medullam multam albidam crassam interiùs recondunt, ac lignosi minus habent: cortex caudicū scaber ac rimosus ciceritio colore fordescit: ramulorū non omnino læuis, colore ferè assimilis, qui quidem exterior, subest enim huic & alius, ligno vicinior, virens: ligni materies dura solidaque, sufflauescens, findi facilis. Folia ex pluribus ad vñum medium pediculum quinis senisve coherent, veluti Iuglandis, sed singulis minoribus, ambitu ferratis, & graueolentibus: flosculi in latis laxisque umbellis albi & odorati: succedunt baccæ non magnæ, initiò virentes, postea nigricantes, quorum succus faturo colore rubet: femina in his parua, plana, oblongioris formæ.

Adnascitur non rarò veterum arborum aut fruticum caudicibus gummi quoddam, molle, nigricans, tenue, membranosumque, hominis auriculam quodammodo subinde referens, quod ablatum, resiccatumque contrahitur ac durefcit. Et huiusmodi quidem est passim vulgaris Sambucus.

Præter hanc verò & aliæ quædam nascuntur raræ ac peregrinæ: cuiusdam siquidem baccæ non nigrae, sed albidæ existunt: foliis ac floribus priorem referens.

Tertiæ folia admodum fissa & multum laciniosa: floribus ac baccis primæ simillima.

Quartæ flores quidem albi sunt, sed baccæ rubent, & vtraque non in umbellis, sed racematim congesta, ac vix in modum gignuntur: foliis autem ac reliquis vulgari accedit, nisi quod subinde altiùs excrescat, & procerior reddatur.

Iam & Sambuci species esset Ebulus, nisi herba foret, & nequaquam arbor aut fruticosa stirps. de hoc autem Pempt. III. lib. II. cap. XXIIII. scriptum.

Humidis lætatur Sambucus ac opacis, tamen & alibi prouenit, vt in hortorum, agrorum, pratorumque sepimentis.

Reliquæ species similes requirunt natales: sed cui fructus racemosus, montana est.

Sub finem Maij, aut circa Iunij Calendas apud Germanos ac Belgas Sambucus cum flore est: maturæ baccæ Septembri ac Octobri leguntur.

Græcis ακτή, quæ Latinis & Officinis Sambucus: Gulielmo Saliceto Beza: Germanis

nis

Sambucus.

Sambucus laciniato folio.

nis Holunder / Holder: Belgis Viter: Italis *Sambuco*: Gallis *Hus*, & *Suin*: Hispanis *Sauco*, *Sauch*, *Sambugueyro*: Anglis *Elder tree*: Bohemis *Dez*.

Quartam speciem nonnulli Sambucum siluestrem, sed Matthiolus montanam facit.

Gummi è caudice Sambuci profluens, Aurem Sambuci plerique: alij Iudæ auriculam nominant.

Galenus Sambuco qualem Ebulo facultatem ascribit, resiccandi videlicet, conglutinandi, ac modicè digerendi: verùm non hæ tantum, sed & aliæ ei facultates adsunt. Nam Sambuci quidem cortices, folia, prima germina, flores, ac fructus non modò resiccant, sed & calfaciunt, & vnà quidem purgandi vim obtinent, sed non absque molestia, & ventriculi incommodo.

Prima enim germina cocta, & Asparagi modo assumpta ventrem commouent, & quandoque ventriculo perturbato vomitionem faciunt. Simile possunt & folia.

Interior virensque cortex potentius purgat: bilem & aquosos humores detrahit, hydropicis ea de causa vrilis. Tunditur, & cum vino aut lactis sero liquor expressus propinatur.

Facultates huius participes sunt & flosculi recentes quidem, cum cibo aliquo permixti, veluti cum ouis frixi, ventrem quoque conturbant & deiectionem moliantur: resiccati verò simul cum humiditate purgandi potentiam amittunt: digerendi & attenuandi retinent: acetum in quo flores aridi macerati sunt, in cibis ventriculo gratum, appetentiam excitat, crassos crudosque humores incidit ac attenuat.

Seminis facultas paulò quàm reliquorum mitior: ventrem quoque mouet, & humores aquosos detrahit, in puluerem redactum, & drachmæ pondere exhibitum: recens collectum in aceto id macerari expedit, ac deinde resiccari, commodè additur facis vini aridæ par pondus, & nonnihil feminis Anisi, sic etenim citra omnem molestiam potentiam suam exercet, & hydropicis subuenit, continuis autem aliquot diebus exhibendum, cum modico vini, quibus placet.

Gummi Sambuci adstringendi ac resiccandi vim obtinet. Dilutum eius in quo paucis horis maceratum fuerit collutione ac gargarizatione oris tonillarumque incipientes inflammationes sedat, & columellam laxiorem reprimat.

Dioscorides tenera ac virentia Sambuci ait folia cum polenta inflammationes mitigare:

b b 3

ambu-

ambustis ac à cane demorsis prodesse: dolores podagricos cum seuo arietino aut hircino lenire imposita: glutinare verò & *καρποειδές*, id est, cauernosa vlcera. Nouellorum ramulorum medulla qualitatis expers est: hęc resiccata, atque nonnihil compressa aut contorta, ad fistularum angustiora ora dilatanda, imposita conducit.

De Sambuco palustris.

CAP. XXIII.

1.

Sambucus palustris.

2.

PALVSTRIS quæ dicitur Sambucus, non foliis, sed ramis ipsam refert. Humilior multò est, & fruticis in modum nascitur: rami cortice conuestiuntur veluti Sambuci, cineritio colore sordente; geniculis per interualla intersepti sunt, ac multam copiosamque albidam medullam intus recòditam habent; lignosi idcirco minus, quod candidum & fragile est: folia lata, angulosa, Vitigineis ferè similia, sed minora & molliora: umbellæ flosculos edunt, quorum exteriores secundum marginum crepidines maiores sunt, eleganter albidi & quinquefolij, Leuciois minores; reliqui verò medij ac intra margines exigui: baccæ ubi maturuerint, rubent, vuæ acinis minores, maiores quàm Sambuci, sapore haud gratæ, in quibus duri planique nuclei.

Circa humidos tractus & palustres gignitur: sepius verò & non rarò prata ac veruacta.

Umbellæ cum floribus Maio vigent: Autumno baccæ perficiuntur, quæ subinde tota hieme in frutice restant.

Huius verò & altera est species, similiter fruticosa tantummodò, quæ caudicibus, ramis per interualla articulatis ac nodosis, medullaque candida refertis; foliisque angulosis priorem omnino exprimit; sed

flores huius non ab umbellis exeunt, sed in rotundum, densum, orbicularemque globum confectim collecti simul vigent, exterioribus & umbellam superioris ambientibus, magnitudine & forma pares omnes; colore eleganter albidi, sed odore destituti; nullo succedente fructu.

Hortensis hæc est, & culturæ mangonio talis, vt creditur, facta. Apud Germanos ac Belgas subinde reperitur.

De hac Sambuci specie apud veteres nihil memoriæ proditum: neque enim Opulus est, vt nonnullos temerè suspicari contigit: multò minùs Platani species. Recentiores Sambucum palustrem, aut Sambucum aquaticam nominant. Valerius Cordus *Lycofaphylon* facit, & priorem fructiferam feminam, alteram sterilem marem nuncupat. Saxones, inquit Gesnerus, Vuam lupinam vocant, vnde *λυκοςφυλον* nomen Cordus inuenit: Germanis *Waldholder* & *Hirschholder*: Belgis *Swelcken* & *Swelckenhout*: Gallis quibusdam *Obiere*.

De facultatibus autem huius & baccarum eius nihil compertum apud aliquem extat, neque nos quidquam adferre possumus.

De Loto.

CAP. XXV.

LOTYS, de qua scribimus, arbor magnitudine Pyri, vel etiam maior altiorque: caudices subinde habet valdè crassos, cortice circumuestitos leui, atque è caruleo colore eleganter virente: ramos promit longos, in latitudinem expansos, folia verò veluti Ilicis, serræ modo marginibus incisus: baccæ rotundæ sunt, ac è longioribus dependent pediculis instar Ceraforum, initio ex cådido flauescens, rubentes deinde, sed ubi maturuerint, nigricantes.

Peregrina & rara admodum hæc arbor Belgio ac Germaniæ, ex Italia olim illata fuit, ubi fatis frequens, Matthiolo teste, reperitur.

Nascitur

Lotus.

Nascitur verò & Lotos arbor in Afri-
ca, sed ab Italica in fructu aliquid dif-
ferens, vt Plinius apertis verbis lib. XIII.
cap. XVII. ostendit: Africa, inquit, quæ
vergit ad nos, insignem arborem Loton
gignit, quam vocant Celtin, & ipsam Italiæ
familiarē, sed terra mutatam. Magni-
tudo quæ Pyro, quamquam Nepos Cor-
nelius breuem tradat. Incisuræ folio cre-
briores; alioquin llicis viderentur. Diffe-
rentiæ plures, eæque maximè fructibus
fiunt. Magnitudo huic Fabæ, color Cro-
ci, sed ante maturitatem alius atque alius,
sicut in Vuis.

Nascitur densus in ramis Myrti modo,
non vt in Italia, Cerasi: tam dulci ibi cibo,
vt nomen etiam genti terræque dederit,
nimis hospitali aduenarū obliuione patriæ.

Ferunt ventris non sentire morbos, qui
eum mandant. Melior sine interiore nu-
cleo, qui in altero genere ossis videtur.
Vinum quoque exprimitur illi, simile mul-
so, quod vltra denos dies negat durare idē
Nepos: baccaque contusas cum alica ad
cibos doliis eōdi. Quin & exercitus pastos
eo accepimus, vltro citroque commeantes
per Africam. Ligno colos niger. Ad tibia-
rum cantus expetitur. E radice cultellis
capulos, breuelque alios vsus excogitant.
Hæc ibi natura arboris. Hætenus Plinius.

Præcipuam autem hanc, eodem loco ait, circa Syrtis ac Nasamonas; lib. verò v. cap. VII.
haud procul à Syrti minore insulam esse tradit Menyngem, Lotophagitim dictam, à copia
Lotorum.

Strabo autem lib. XVII. non modò Menyngem, sed & ipsam minorem Syrtim Lotopha-
gitim dici affirmat. In principio, inquit, Syrtis insula quædam adiacet oblonga, nomine
Cercinna: item altera minor Cercinnitis: his continua est minor Syrtis, quam Lotopha-
gitim Syrtim vocant, huius sinus ambitus est M. & DC. ferè stadiorum, oris latitudo DC. iuxta
vtrumque promontorium insulæ adhærescunt continenti, Cercinna scilicet & Menynx,
magnitudine æquales. Menyngem Lotophagorum terram putant, cuius Homerus memi-
nit, & signa quædam extant, & Vlyssis ara, & fructus ipse. Nam Lotus arbor multa in ea est
fructu suauissimo. Hæc Strabo.

Describit & hanc Lotum Theophrastus lib. IIII. Genera eius complura esse refert, fructu
discreta: qui magnitudine Fabæ, maturescens Vuarum more colorem immutat. apud Loto-
phagos editur, dulcis, suavis, innocuus, & ventri salubris: suauior verò qui absque nucleo,
ex quo & vinum exprimitur.

Natura autem hæc Lotos, eodem auctore, perpetua est: exemplo sunt Loti, de quibus
Plinius lib. XVI. cap. XLIII. Romæ, inquit, Lotos in Lucinæ area, anno qui fuit sine Magi-
stratibus CCCCLXIX. Urbis æde condita, incertum ipsa quanto vetustior. Esse quidem vetu-
stio rem non est dubium, cum ab eo luco Lucina mominetur. hæc nunc circiter annum
CCCL. habet. Antiquior illa est, sed incerta eius ætas, quæ Capillata dicitur, quoniam Ve-
staliū virginum capillus ad eam defertur. Verum altera Lotus in Vulcanali, quod Romu-
lus constituit ex victoria de decumis, æquæua vrbi intelligitur, vt auctor est Masurius.

Græcè hæc arbor λωτός: Latine à Plinio Celtis vocatur: ab Italis *Perlaro*: à Tridentinis
Bagolaro. Sunt verò & eiusdem nominis herbæ trifoliæ complures, de quibus Pempt. IIII.
lib. IIII. latissimè scriptum est.

In Ægypto etiam quædam Lotos, ex palustrium genere: huic, vt Theophrastus ait, caulis
natura similis Fabæ (videlicet Ægyptiæ) & fructus eodem modo: nascitur enim fructus in
capite modo quo in Faba: flos candidis liliis foliorum angustia proximus: radix huius Loti,
κάρσιον dicta, rotunda & Mali Cotonei amplitudine, cortice nigro, quali nux Castanea regi-
tur;

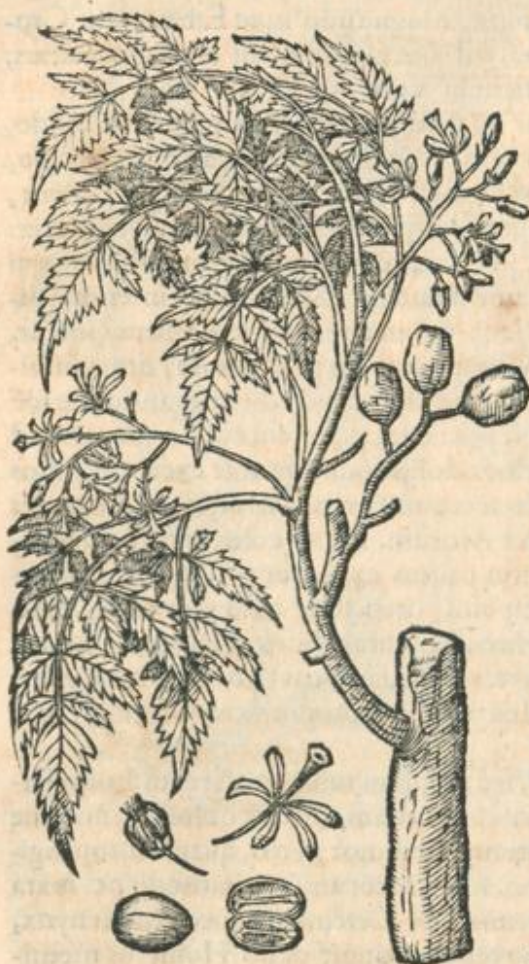
tur; cuius interius candidum elixum aut assum gratum cibus: manditur verò & crudum, sed crudo gratus decoctum.

Lotus autem arbor (vt ad hanc redeat dictio) non multæ adstrictoriæ facultatis est particeps, auctore Galeno, sed & tenuium partium ac exiccatoria.

Ramentorum ligni decoctum siue potum siue infusum dysentericis & fluxione vteri laborantibus auxiliatur: citam aluum cohibet, & capillos rufat: & defluentes, addit Galenus, cohibet. Coquuntur autem, eodem auctore, ramenta, interim in aqua, interim in vino, nimirum prout vius poposcerit.

De Azedarach. CAP. XXVI.

Azedarach.

ARBOR magna Azedarach est, cuius folia ex pluribus composita, Fraxini, Orni, aut Sorbi referunt, sed tamen minus dense cohærentia, & profundioribus incisuris per circumferentiam ferrata, colore saturo virentia: flores quinque angustis foliolis stellæ instar radiati, e medio longiore tenuiq; eminente calyce: fructus forma Ziziphorum instar, sed luteo colore pallescentes, gustu viroso & amaricante, sapore ingrati, osseo intus nucleo; quem transmissio licio ad precatórias catenulas, aliarum spherularum loco, nonnulli adhibent.

In Italiæ quorundam monasteriorum septis hanc arborem haberi Matthiolus refert: Lobelius Venetiis & Norbonæ frequentem esse ait. Solet verò & olim in elegantissimis Belgij viridariis feri ac coli.

Nomen autem huic ab Auicenna Azedarach, aut, vt nonnulli legunt, Azedaraeth: & nominant eam, ait, in Rechi arborem Myrobalanorum: & in Tabrasten, & Kien, & Thahich: Recentiores autem non parum errarunt, hanc Sycomorum esse volentes; & non multò minus, qui Loton arborem affirmarunt.

At flos huius, auctore Auicenna, calidus est ordine tertio, & siccus in fine primi: obstructions aperit, ac præcipuè cerebri: fructus pectori valde nocet, ventriculo aduersatur, ac molestiam adfert: perniciosus est, & fortassis interficit. Aqua foliorum pedunculos enecat, & capillos longiores reddit.

Fertur & decoctum corticum, Fumoterræ & Myrobalanis additis, conferre aduersus febres ex pituita natas. Succus extremorum foliorum cum melle venenis resistit.

Similia & Rhasis habet: Azedarecht, ait, calida est & sicca; obstructions quæ in capite congrua existit: capillos prolongat. Fructus tamen eius valde stomacho nociuus, qui & quandoque perniciosus inuenitur. Matthiolus folia huius & lignum animalia etiam necare tradit: veneno verò ipsius, remediis quibus Nerio occurrendum.

STIR-